

תשובות

יורה דעה

והנהגות

תכא

עקמומיות קצת, באות ש' יהא הקו האמצעי מכוון כלפי מטה ולא לצד.

ב. כל זמן כתיבת הס"ת, הקלף שייך לי, והסופר אינו אלא כשליח בשכר, ושלוחו של אדם כמותו, וכן החתמתי אותו ע"ז לפני התחלת הכתיבה שעל דעת כן מקבל ממני הקלף.

ג. כשכותב שם שהוא קדוש רק מספק, יש לומר "הריני מקדש לשם קדושת השם ואם לא צריך קדושת השם אז לשם קדושת ס"ת".

ד. המסורה דאותיות גדולות להשתדל לכתוב בכ"ו מקומות שבתורה כפי שציינתי לפניו.

ה. שלא יעבור בכתיבה על השרטוט מהצד, והשרטוט יהא לשמה בפה דוקא כדין, והדיו ג"כ יהא לשמה בקדושה.

ו. התגין לכתבן בצורת ז' דוקא ולא כמקלות.

ז. האותיות כנוסח ברוך שאמר המוכא בב"י (ובמיוחד לא לשנות בח' כמו ר"ז, ולא צ הפוך, והשין ו' יו"ד ז').

ח. המוקף גויל בין אות לאות יהא ניכר היטב לעין בלי משקפת, וכן באות יו"ד הקוץ לצד שמאל שיהא נראה מיד לעין ולא ע"י זכוכית מגדלת.

סימן תרלו

שאלה: בעיבוד עורות לס"ת תפילין ומזוזות האם מועיל תנאי הנהוג.

במ"ב סי' ל"ב ס"ק כ"ו מביא הנוסח "אני נותן עורות אלו לתוך הסיד לשם קדושת ס"ת ואני מתנה לכשארצה שאוכל לשנותו" וכן נהגו לעבד היום, ולע"ד יש לפקפק בזה מאד, דמה שצריך עיבוד לשמה, עיקרו דדבר שבקדושה צריך להזמינו ולייחדו לקדושה דוקא, כמו לקרבן שצריך הקדש, ואם כן אם מתנה שאם ירצה יכול לשנותו לכל דבר, הלוא אינו מיוחד לקודש כלל, והוי כמשייר בהקדש דאינו מועיל, וכעין זה הבאתי במק"א דברי הגה"ק רבי נתן אדלר זצ"ל לגבי תענית שצריך קבלה מבעוד יום, שאם מתנה שכשארצה אוכל להפסיק התענית הרי זה חסר בקבלה המחייבו, וכ"ש כאן שלקודש צריך ייחוד, ואיך יועיל כשמתנה שיכול

יש לחלק שבדין לשמה דוקא לא מועיל תנאי, אבל בדיו שיסודה רק הזמנה לבד מהני אף בתנאי מספיק בכך וכנלע"ד, וע"י בזה בחלק ב' סי' ט"ו שבארנו היטב בסברא זו שכשר למהדרין אף בתנאי.

ובעיקר הדבר ב"דיו" אם צריך עשיתו לשמה, הנה במ"ב גופיה בסי' ל"ב סק"ח מפורש שא"צ לשמה בדיו, וכן מפורש ב"תיקון סופרים" ועו"פ, מ"מ בכיה"ל בסי' מ"ב משמע דס"ל דצריך הזמנה לשמה בדיו, שהרי דעתו שיש להתנות בעשית הדיו ולא כתב שלא יעשנו לשמה.

ומיהו אולי יש לדחוק דס"ל דכיון שכוונתו להשתמש בו לתו"מ, חשיב הזמנה וכסודר למיצר ביה תפילין, דאף שלא אמר והקדישו לתפילין, אלא נתכוין להשתמש בו לתפילין, דאם נשתמש בו פעם אחת לתפילין, אסור להשתמש בו לצורך חול, כמו כן בדיו דאם ישתמש בדיו לתו"מ, יאסר כל הדיו, כיון שהיה כוונתו בעשייתו לתו"מ, ולומר דיכוין שאינו עושהו לתו"מ ה"ז שקר ולכן הנכון שיתנה, ואינו כדין תנאי בעשית קלף לתו"מ, אלא היינו שמפרש שאין מתכוין להשתמש בדיו זה דוקא לסת"מ ויכול להשתמש בו גם לחולין וצ"ב.

ונראה עוד לעורר שנהגו היום בדיו שאינו שחור כדי הצורך, ואפשר להבחין בזה מול האור, ונראה דכיון שמפורש ברמב"ן שצריך בישול, ולפי רוב הבישול נקלט יותר השחרות, לכן יש ליזהר בדיו שתהא מבושל זמן רב עד שנקלט היטב ולא דליל.

סימן תרלה

שאלה: לסופר היאך לכתוב ס"ת בס"ד. **בעת** כתיבת הס"ת שלי בס"ד התניתי עם הסופר תנאים אלו:

א. צורת הכתיבה באותיות ג, ה, ט, י, ך, ל, ע, ש, יהא באופן זה, באות ג' צד ימין יהא ארוך יותר מצד שמאל, באות ה' יהא הי"ד שבצד שמאל כשיעור קולמוס למעלה כיו"ד, באות ט' הראש הימיני ירד למטה אבל לא עד חציו, אות יו"ד יהא כפוף לצד שמאל כשירוד, ובסוף יהא קוץ כשיעור ניכר, אות ך' פשוטה תהא עגולה וכפליים מן הגג, אות ל' שלא תהא כמו כ' ולכן הקו למטה יהא עד חציו ולא חציו, אות ע' עם

לשנותו כשירצה הרי לא נתייחד כלל.

ומצאתי בספר ברוך שאמר ב"תיקון תפילין" שמביא לומר בנוסח זה, לשם קדושת ס"ת תפילין ומזוזות וקמיעין, אבל אינו מתיר להתנות לשנות לדבר של חול, ואני מאד מפקפק אם אין זה שיוור גם כשמחנה באופן זה שלא יוכל לשנות לדבר של חול ולא יועיל, אף שבשורת רע"א ועוד אחרונים נמצא שמתירין כה"ג, ועי' בעונג י"ט סי' ה' ו' שפקפק מאד בזה.

על כן אצלי בעזהשי"ת אני מקפיד מאד, בס"ת תפילין ומזוזות, לומר אך ורק לשם הקרושה הפרטית ובלי שום תנאי לשנות, ומצאתי בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל שנהג ג"כ לדקדק לא לעבד לשם ס"ת ולהתנות, אלא כל קדושה לשמה הפרטית, כמו בקרבנות וכהנ"ל. (ומיהו במכתב ממרן הגריז"ס זצ"ל הגאב"ד דבריסק לסופר נראה שלא הקפיד על עיבוד לשמה לשם תפילין דוקא אלא לכתחילה).

סימן תרלז

שאלה: לבאר המשנה פ"ב דתגיגה שנחלקו בזמן המקדש בשבות דקרבן, ובסוד חילוקי המנהגים.

הקשו לי על מה דאיתא בתגיגה ט"ז, א' במשנה שנחלקו מינסי בן יעזר ואילך כל הנשיאים, ואב"ד אם סומכין כיו"ט או לו, מדוע לא הביאו שאלה זו לפני הסנהדרין שיכריעו בזה, שהרי היו בזמן המקדש והיה להם לקיים המ"ע של וקמת ועלית אל המקום ההוא.

אמנם נראה כיון שהמחלוקת היה בין עמורי העולם הנשיא ואב"ד דור דור, והסנהדרין היו קטנים מהם בחכמה, לא רצו להכריע והניחו הדבר בספק, שכך עיקר הדין עד ההכרעה שאלו ואלו דברי אלקים חיים, ואינם מחוייבין להכריע נגד גדולים מהם, והניחו כדין תורה שכל עוד שלא הוכרע הדבר כל אחד כמנהגו נוהג, אבל אם היו מכריעים פשיטא דכאשר יורו כן יעשו, והיינו דאין חיוב על הסנהדרין להכריע וכל עוד שלא הכריעו, אז הדין שכל אחד נוהג כפי שקיבל מרבו, ורק אחר שהכריעו אז מחייבים כל בית ישראל לעשות כפי הכרעת הסנהדרין.

ונראה שזהו המצב אצלינו היום, שמתפללין אשכנז

וספרד במנין אחד, וכן בתפילין בחוה"מ יש מניחים ויש לא מניחים, ואין אנו מכריעין בזה, כיון שרק בית שמאי ובית הלל היו ראויים לחלוק זה עם זה ולהכריע ברוב, אבל אנו היום לא נוכל להכריע ברוב, ולכן הכרעותינו שכל אחד ינהג כאבותיו ורבותיו, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, כמו שבסמיכה ההכרעה היתה שכל אחד ינהג כפי רבותיו לסמוך או לסמוך, מאחר שלא היה בידי הסנהדרין להכריע ומקיימים גם בזה עיקר דין תורה, ואין לחשוש ללא תתגודדו כיון שכל אחד הסכים שלתכירו ראוי לעשות כן.

ולפי זה במקדש גופא, התלמידים המחייבים סמיכה סמכו, והאוסרים לא סמכו, ונהגו כבוד זה בזה עד שמאי והלל שנפסקה הלכה, ולא דמי לאגודות אגודות. וזה יסוד איתן ועיקר גדול למנהגינו היום בסתור"מ ובהרבה דינים ומנהגים, זה נוהג כמנהג ספרד וזה כאשכנז במקום אחד, כיון שלאחר החורבן הנורא בזמנינו נשאר שרידים ממש, ואין בכוחינו להכריע אלא להניח כל אחד כמנהגו, דוגמת סמיכה במקדש שלום ביניהם.

סימן תרלח

שאלה: לכתוב שם אלקים עם ה' וקו ביניהם אם מועיל.

נראה שהקו לא מועיל, כיון שנקרא יחד הוי שם ואסור למוחקו, ומה שנהגו בקו הוא להורות שאינו מתכוון לכתוב לקדושת השם. אבל לדין גם אם לא נתכוון לשם השם, כיון שנכתב באופן שנקרא כשם השם, יש בו אסור מחיקה. וראוי למחות באלו שכותבים אלקים עם ה' כשמו יתברך, וכן בעשיית קו בין הי"ד והמ"ם גם כן נראה שדינו כשם ואסור למוחקו, כיון שבזה כונתו להשי"ת ונקרא בשמו ית', ומצאתי שפירש כן להדיא בשו"ת אבני נזר (ח"ב יו"ד שס"ה) וראוי להזהיר על זה, רק יש לכתוב אלקים שאז אין בזה קדושה כיון ששמו יתברך לא מופיע כלל אלא באות ה', וכן בשו"ת "שלמת חיים" מהגרי"ח זוננפלד זצ"ל סי' שס"ו כתב בשמות שאינו נמחקים אף שעושה קו בין האותיות צריך גניזה.

ומיהו אף שראוי להחמיר כן, אין דין זה ברור אצלי שהרי בהפסקו הקו שינה צורתה ושוב אין בזה